

Könyvismertetések, újdonságok

BARRY M. PRIZANT, TOM FIELDS-MEYER

Egyedien emberi: autizmus más megközelítésben

Hórusz Könyvkiadó, Debrecen, 2023.

DOI: [10.52092/gyosze.2023.3.5](https://doi.org/10.52092/gyosze.2023.3.5)

A magyarul olvasható, autizmussal foglalkozó könyvek köre csak lassan bővül, így örömmel fedezhettük fel Barry M. Prizant és Tom Fields-Meyer angolul 2015-ben, magyarul pedig 2023 tavaszán megjelent kötetét a könyvesboltokban. Dr. Prizant neve évtizedek óta jól ismert Magyarországon is. A szerző többek között az echolália jelenségének egyik jeles kutatója és a magyarul szintén kiadott SCERTS-modell (Prizant et al 2021) egyik kidolgozója. A könyv társszerzője neves író, aki édesapaként kapcsolódik a témához.

Az *Egyedien emberi...* című könyv ezúttal nem a szerző tudományos publikációinak egyike, hanem egy igen gazdag, több mint ötven év gyakorlati tapasztalatán alapuló, szemléletformáló könyv az autizmussal kapcsolatos alapkérdésekről. Bár ez a könyv alapvetően nem szakkönyv, a közérthetően megfogalmazott és egyedi esetekkel gazdagon illusztrált témák bemutatása hatalmas elméleti tudáson alapul. A mű nagy erénye, hogy meglehetősen bonyolult szakmai és etikai kérdéseket világít meg, bárki számára jól érthető kulcsmondatokkal, világos üzenetekkel. Az alcím ugyan azt sugallja, hogy „más” megközelítésben ismerhetjük meg az autizmus világát, de valójában ez a megközelítés jól ismert és teljes összhangban van mindazokkal az értékekkel és nézetekkel, amit az autizmus eddigi hazai története során sokan megtanulhattunk és napjainkban is vallunk.

Sok más kiváló mű mellett egy fontos példa erre Theo Peeters *Autizmus az elmélettől a gyakorlatig* című könyve, melynek első kiadása már 1997-ben megjelent magyarul, és amely sok szempontból nagyon hasonló szemléletben járja körül mindazokat a kérdéseket, melyek az *Egyedien emberi...* című könyvben is megjelennek. Az egyik ilyen fontos alapvetés, hogy „nem tudni más, mint nem akarni” (Peeters 1997. p. 23), melynek megértése nélkül teljesen félreérthetjük az autista személy viselkedését, és tévúton járhatunk, amikor kapcsolódni próbálunk hozzá. Szintén láthatjuk, hogy mindkét mű leszámol azzal az igen káros és sok szenvedést okozó szemlélettel, hogy a tanítás fő célja, hogy az autista gyermek vagy

felnőtt „normálisnak” tűnjön, valamint rávilágítanak a pusztán viselkedéses megközelítés korlátjaira. Az 'autizmus, mint másik kultúra' hasonlat, szintén ismerős lehet az *Autizmus TEACCH szemléletű megközelítése* című könyvből is, éppen úgy, mint a struktúra, vizuális támogatás, a hatékony, kölcsönös kommunikáció biztosítása témáinak, valamint a partneri együttműködés fontosságának hangsúlyozása (Mesibov, Shea, Schopler 2008).

Természetesen az *Egyedien emberi...* számos új perspektívát is beemel, többek között a neurodiverzitás gondolatát, mely teljesen áthatja az írást. Szintén izgalmas és bőségesen tárgyalta a téma az autista emberek önérvényesítése és az autizmus mint identitás kérdése.

A mű egyik alapvető gondolata, hogy az autizmus viselkedéses tüneteinek funkciója van a személy életében, megküzdési stratégiaként szolgálnak, ezért ahelyett, hogy ezeket a viselkedéseket elnyomni, visszaszorítani próbálnánk, folyamatosan és kitartóan válaszokat kell keresnünk a „miértekre”. Fontos elszakadnunk a „hiánylistás” mentalitástól, helyette az egyén erősségeire érdemes koncentrálnunk. Szintén alapvetés, hogy a támogatás legfontosabb célja, hogy az autista emberek megélhessék önállóságukat és mindenkor megőrizhessék emberi méltóságukat.

A könyv tartalmilag három nagy témát ölel fel. Az *első rész* magával az autizmussal és a tünetek háttérében álló okokkal foglalkozik, valamint az autizmus megközelítésének alapkérdéseivel. Kibontja és elmagyarázza azokat az alapokat, melyek a hazai egészségügyi irányelvben a következő megfogalmazásban olvashatók: „az autizmus/autizmus spektrum zavar az idegrendszeri fejlődés sajátos útja, amely etiológiai háttérét és jellegzetes viselkedéses mintázatait tekintve egyaránt heterogén. [...] Az autizmus spektrumába tartozó állapotok egész életen át befolyásolják a fejlődést és a viselkedést. Az összetett biológiai háttér közvetlenül jelenleg nem befolyásolható, azonban az egyénre szabott, autizmus-specifikus, komprehenzív, eklektikus pedagógiai-pszichológiai beavatkozások jelentős fejlődést, életminőség-javulást eredményezhetnek” (EMMI 2020, p 4). Az alapfogalmak világos magyarázatán túl az első részben fontos útravalót kapunk az autizmus megközelítéséhez a mindennapokban. Az egyik legfontosabb tétel, hogy a személy megváltoztatására tett erőfeszítések helyett saját megértésünkön és egy élhető, érthető környezet kialakításán érdemes fáradoznunk.

A kötet *második része* nélkülözhetetlen olvasnivaló a szakemberek számára, hiszen megérthetjük a „bizonyos valami” fogalmát, azaz azt, hogy miként válhatunk az autista emberek számára megbízható és valódi támogatást nyújtó partnerré, illetve megismerhetjük azokat a buktatókat, amelyek a sikeres együttműködést aláássák. Szintén bőven kaphatunk inspirációkat a szülőkkel való együttműködéshez.

A kötet *harmadik része* az „Autizmus jövője” címet viseli és az autista emberek önérvényesítésének lehetséges céljait, stratégiáit, valamint az autizmus mint identitás kérdését tárgyalja, de kitér a diagnosztikus közlésével, megértésével kapcsolatos alapvető megfontolásokra is.

A könyv különös értéke, hogy miközben tudományosan megalapozott, világos szakmai magyarázatokat és a mindennapi gyakorlat szempontjából elengedhetetlen praktikus megoldásokat ismerhetünk meg, számos család és autista ember személyes történetével gazdagodhatunk, melyek érzelmileg is feltöltötenek. Egy trénerképzésen tanultam, hogy a szakembereknek úgy kellene átadniuk az autizmussal kapcsolatos információkat, hogy „egyszerre szóljanak az észhez és a szívhez” (Peeters 2006). Az *Egyedien emberi – autizmus más megközelítésben* című könyv messzemenőig kimeríti ezt a követelményt.

Irodalomjegyzék

- Emberi Erőforrások Minisztérium (EMMI) (2020). EüK. 12. szám EMMI irányelv 3 *Az Emberi Erőforrások Minisztériuma egészségügyi szakmai irányelve az autizmusról/ autizmus spektrum zavarokról*
- Mesibov, G. B, Shea V., & Schopler, E. (2008). *Az autizmus spektrum zavarok TEACCH szemléletű megközelítése*, Kapocs Kiadó.
- Peeters, T. (1997). *Autizmus. Elmélettől a gyakorlatig*. Kapocs Könyvkiadó.
- Prizant, M. B. et al (2021). *A SCERTS-modell: komprehenzív oktatási módszertan autizmus spektrum zavarokban érintett gyermekekhez*. NFSZK.

Ősi Tamásné